

Stanowisko Strony Samorządowej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w sprawie projektu ustawy o dochodach jednostek samorządu

Przygotowanie nowej ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego uważamy za absolutnie priorytetowe dla przyszłości gmin, powiatów i województw. Z jednej strony po to, by zagwarantować możliwość świadczenia przez samorządy najwyższej jakości usług publicznych, a z drugiej - by mogły one realizować projekty prorozwojowe, uwzględniając dynamiczne zmiany cywilizacyjne i uwarunkowania społeczno-gospodarcze w długookresowej perspektywie.

Przedstawiony przez Ministerstwo Finansów w dniu 15 lipca 2024 r. projekt ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego zmienia strukturę dochodów gmin, powiatów i województw.

Zawarte w projekcie rozwiązania nie gwarantują jednak deklarowanej w założeniach przedstawionych przez resort samodzielności finansowej oraz stabilizacji dochodów gmin, powiatów i województw.

Przypominamy, że projekt trafia do samorządów w sytuacji, w której - zgodnie z wyliczeniami Ministerstwa Finansów do ustawy zmieniającej PIT - ubytki dochodów JST w latach 2023 i 2024 można szacować na 30 mld zł rocznie. W rzeczywistości będzie to kwota wyższa, gdyż przywołany OSR nie uwzględniał dwucyfrowej inflacji i związanych z tym podwyżek wynagrodzeń. Tymczasem, zgodnie z projektem nowej ustawy, zwiększenie łącznych dochodów JST w 2025 roku będzie wynosiło zaledwie 16 mld zł.

Dlatego prosimy o korektę projektu ustawy, której treść przesądzi na wiele lat nie tylko o finansowaniu jednostek samorządu terytorialnego, ale także o ich ustroju. A nie będzie silnej Polski bez silnych samorządów.

W tym kontekście uważamy, że błędnym jest ustalanie przyszłych dochodów gmin, powiatów i województw na podstawie danych historycznych, które nie uwzględniają faktycznie ponoszonych i niezbędnych wydatków na realizację usług publicznych.

Dotychczas jednostkom samorządu terytorialnego, wbrew zapisom art. 167 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nie zapewniano udziału w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań.

Brak standardów finansowania tych zadań oraz wprowadzane w ostatnich latach ograniczenia dochodów samorządów terytorialnych, o kwotę szacowaną nawet na ponad 60 miliardów złotych, doprowadziły do sytuacji kryzysowej. Zdecydowana większość samorządów nie jest w stanie zbilansować bieżących dochodów i wydatków, co mocno ogranicza ich możliwości rozwojowe, także z wykorzystaniem środków zewnętrznych.

W sposób szczególny niedoszacowane były dotąd zadania z zakresu oświaty i wychowania. Potrzeby oświatowe wyliczone zgodnie z projektem ustawy są daleko mniejsze od realnych wydatków na oświatę. Co więcej – potrzeby te w pierwszej kolejności są pokrywane z potencjału dochodowego poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, co zwalniało rządzących z konieczności zwiększania finansowania zadań oświatowych w budżecie państwa. Z tego względu postulujemy wprowadzenie rozwiązań gwarantujących, że z budżetu państwa na zadania oświatowe będzie przeznaczane co najmniej 3% PKB planowanego w danym roku budżetowym.

Zwracamy też uwagę, że rozwiązania dotyczące określania skali potrzeb oświatowych nie uwzględniają gwarancji rekompensaty samorządom podwyżek płac nauczycieli oraz pokrycia kosztów prowadzenia przedszkoli. Nie wprowadzają potrzebnych zmian w zasadach finansowania placówek prowadzonych przez pomioty inne niż samorządy terytorialne.

Zwracamy również uwagę na silny, niekorzystny wpływ przeliczeniowej liczby mieszkańców na wyliczenie potrzeb jednostek (w tym potrzeb dodatkowych i oświatowych). Kwestia przeliczeniowej liczby mieszkańców wymaga dodatkowych analiz i uzasadnienia, aby nie dochodziło do dużych dysproporcji pomiędzy podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Weryfikacji wymagają również przedstawione propozycje determinant i ich wag dla poszczególnych obszarów wydatkowych. Prawidłowe ich ustalenie jest niezbędne dla wyliczenia potrzeb wyrównawczych.

Szczegółowych wyjaśnień wymaga przyjęta przez Ministerstwo Finansów kalkulacja ewidentnie zaniżonego poziomu 14% wartości przychodów z ryczału od przychodów ewidencjonowanych przy naliczaniu dochodów należnych JST.

Niezrozumiałe (i wymagające szybkiej korekty) jest ustalenie dla wyodrębnionej grupy miast na prawach powiatu niższego udziału w dochodach z PIT i CIT (8,6% w PIT i 2,2% w CIT) niż wynika to z sumy udziałów dla poszczególnych kategorii jednostek, czyli dla gmin i powiatów. Łączny udział powinien wynosić 9% z tytułu PIT i 3,3% z tytułu CIT.

Nie znajduje także uzasadnienia ustalenie dla miast na prawach powiatu wskaźnika zamożności na poziomie niższym niż dla gmin i powiatów. Określenie potrzeb wyrównawczych powinno następować na podstawie wskaźnika równego dla wszystkich grup JST.

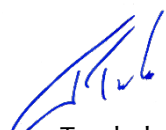
Przypominamy stały postulat środowisk samorządowych zakładający zmianę art. 242 i 243 ustawy o finansach publicznych i przesunięcie obowiązujących obecnie reguł wydatkowych do końca 2029 roku. W szczególności postulujemy w zakresie art. 243 pozostawienie w rozliczeniu kwoty wolnej oraz kwoty ze sprzedaży ze składników majątkowych, a także możliwości niezachowania relacji z art. 243 w przypadku, gdy kwota długu nie przekroczy określonego progu dochodowego.

Licząc na korektę pierwotnego projektu ustawy, wnosimy o zaplanowanie w kolejnej jego wersji instrumentów monitorowania i ewaluacji, które pozwolą w przyszłości na ocenę skuteczności wprowadzanych zmian i konieczną ich korektę wynikającą z praktycznych doświadczeń gmin, powiatów i województw.

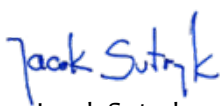
Wnosimy o pilne powołanie zespołu roboczego ekspertów strony rządowej i samorządowej, którzy przygotują propozycje zmian do przedstawionego projektu ustawy, na podstawie opinii i wniosków przesłanych przez organizacje samorządowe.

Rozpatrując propozycje przepisów dotyczących przyszłych dochodów gmin, powiatów i województw nie możemy pomijać przedkładanego od wielu miesięcy postulatu dotyczącego zapewnienia w 2024 roku samorządom dodatkowych środków finansowych, które pozwolą na uratowanie większości JST zagrożonych brakiem możliwości realizacji usług publicznych oraz utratą płynności finansowej już w III kwartale br.

Dlatego bardzo prosimy o jak najszybsze przekazanie takich środków w wysokości nie niższej niż 10 mld zł.

Tadeusz Truskolaski
Prezes Zarządu
Unia Metropolii Polskich

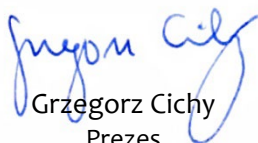
Jacek Sutryk
Prezes Zarządu
Związek Miast Polskich

Andrzej Płonka
Prezes Zarządu
Związek Powiatów Polskich

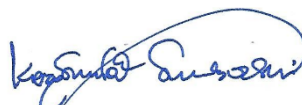
Stanisław Jastrzębski
Przewodniczący
Związek Gmin Wiejskich RP

Grzegorz Cichy
Prezes
Unia Miasteczek Polskich

Olgierd Geblewicz
Prezes Zarządu
Związek Regionów RP

Krzysztof Szulborski
Przewodniczący Zarządu
Związku Gmin
Warmińsko - Mazurskich
(W imieniu Prezydencji
Ogólnopolskiego
Porozumienia
Organizacji Samorządowych)

Adam Ciszkowski
Prezes Zarządu
Związek Samorządów
Polskich